Finansutskottets betänkande 1986/87:18

om förnyelsefonder

FiU
1986/87:18

Sammanfattning

I detta betänkande behandlar utskottet tre motioner om förnyelsefonder väckta under allmänna motionstiden. I en av motionerna föreslås att systemet med förnyelsefonder byggs ut. I en annan motion efterlyses enklare regler för företagskoncerners fondutnyttjande. I den tredje motionen föreslås att den fackliga vetorätten över fondernas utnyttjande slopas.

Utskottet avstyrker samtliga motioner.

Motionerna

1986/87:Fi802 av Lars Werner m.fl. (vpk), vari yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär förslag om en utbyggnad av förnyelsefonderna med avsättningar på företagens vinst 1986 och 1987 enligt de riktlinjer som anförs i motionen,

2. att riksdagen hos regeringen begär förslag till en teknisk-humanistisk vuxenutbildning finansierad av en utbyggnad av förnyelsefonderna enligt de riktlinjer som anförs i motionen.

1986/87:Fi807 av Börje Stensson och Anne Wibble (fp), vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär åtgärder som innebär att företag i koncernform kan få enklare regler vid utnyttjande av förnyelsefonder.

1986/87:Fi811 av Erik Hovhammar m.fl. (m), vari – med hänvisning till motiveringen i motion 1986/87:N434 – yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag till förändringar av reglerna för utnyttjande av de s.k. förnyelsefonderna i enlighet med vad som anförs i motionen.

Utskottet

Företag vars vinst år 1985 översteg 500 000 kr. har ålagts att sätta av 10 % av vinsten på ett spärrat och räntelöst konto i riksbanken. Dessa förnyelsefondsmedel får utnyttjas för utbildning av anställda och för forsknings- och utvecklingsarbete. Ett företag som vill utnyttja sin förnyelsefond skall ansöka om detta hos statens industriverk (SIND). För att ansökan skall kunna bifallas måste den ha tillstyrkts av organisationer som tillsammans företräder en majoritet av de fackligt anslutna vid företaget.

Förnyelsefonderna kunde tas i anspråk tidigast den 1 juli 1986. Fram till detta datum hade ca 6 000 företag satt in sammanlagt 5,3 miljarder kronor på

1 *Riksdagen 1986/87. 5 saml. Nr 18*

förnyelsekonton i riksbanken. Under den första åttamånadersperioden, dvs. den som sträcker sig fram till utgången av februari 1987, gjordes från dessa konton sammanlagt 2 656 uttag på totalt 1,4 miljarder kronor.

I *motion Fi802* föreslås en utbyggnad av systemet med förnyelsefonder. Enligt motionärerna bör företagen åläggas att av 1986 och 1987 års vinster sätta av medel till en gemensam fond som inte är företagsanknuten. Fondens medel skall i första hand kunna utnyttjas av dem som står utanför det nuvarande systemet, dvs. de som är anställda i lågvinstföretag och i den offentliga sektorn. Av fondmedlen bör ca hälften användas för teknisk-humanistisk vuxenutbildning. Alla som har mindre än tio års skolgång bör enligt motionärerna få rätt till ett till två års vuxenutbildning.

Utskottet får med anledning härav anföra följande. Behållningarna på förnyelsekonton tillhör med nuvarande regler de enskilda företagen även om dessa inte fritt förfogar över medlen. Det förslag motionärerna lägger fram är att jämställa med en skatt som skulle tas ut på företagens vinster under 1986 och 1987. Eftersom förslaget berör företagens vinster under föregående och innevarande år strider åtgärden mot stadgandet i 2 kap. 10 § regeringsformen om förbud mot retroaktiv beskattning. Utskottet avstyrker med det anförda motion Fi802.

I *motion Fi807* begär Börje Stensson och Anne Wibble (fp) att reglerna för utnyttjande av förnyelsefonder skall göras enklare för företag i koncernform. Storleken på de förnyelsefonder som företag i en koncern sätter av är beroende av hur koncernen totalt disponerar sina medel. Det vore därför rimligt, anser motionärerna, att hantera förnyelsefonderna som om de vore en fond för att sedan fördela medel till dotterbolagen efter behov och efter antalet anställda.

Om det finns särskilda skäl kan – enligt 13 § lagen (SFS 1984:1090) om inbetalning på förnyelsekonto – helägda företag inom en koncern ges rätt att mellan sig föra över hela eller delar av en förnyelsefond. Även andra lösningar kan förekomma. Så t.ex. har regeringen den 12 mars 1987 givit Volvokoncernen rätt att till en nybildad stiftelse föra över drygt 60 % av de medel som inom koncernen satts av till förnyelsefonder. Stiftelsen, som kallas Volvokoncernens Personalstiftelse för utbildning av arbetstagare, skall betala ut ersättning till de olika svenska bolagen i Volvokoncernen för utbildningsinsatser som godkänts av de fackliga organisationerna.

Då motionärernas önskemål tycks kunna tillgodoses redan med nuvarande regler finns det enligt utskottets mening inte anledning för riksdagen att vidta någon åtgärd. Utskottet avstyrker därför motion Fi807.

I *motion Fi811* av Erik Hovhammar m.fl. (m) begärs att den fackliga vetorätten över fondernas utnyttjande skall slopas.

Utskottet vill med anledning härav erinra om att förnyelsefondernas ändamål är att finansiera utgifter för utbildning av anställda hos företagen samt för forsknings- och utvecklingsarbete. Med hänsyn härtill är det enligt utskottets mening naturligt att de anställda har givits ett avgörande inflytande över vilka åtgärder som skall vidtas. Lika naturligt faller det sig att man liksom i andra medbestämmandefrågor har kanaliserat detta inflytande via

de i demokratisk ordning valda fackföreningarna vid företagen. Med hänvisning härtill avstyrker utskottet motion Fi811.

Hemställan

Utskottet hemställer

att riksdagen avslår motionerna 1986/87:Fi802, 1986/87:Fi807 och 1986/87:Fi811.

Stockholm den 2 april 1987

På finansutskottets vägnar

Arne Gadd

Närvarande: Arne Gadd (s), Anne Wibble (fp), Roland Sundgren (s), Lars Tobisson (m), Nils G. Åsling (c), Bo Södersten (s), Rune Rydén (m), Iris Mårtensson (s), Lisbet Calner (s), Lars De Geer (fp), Arne Andersson i Gamleby (s), Hans Petersson i Hallstahammar (vpk), Arne Kjörnsberg (s), Hugo Hegeland (m) och Rolf Kenneryd (c).

Reservationer

1. Motion om utbyggnad av systemet med förnyelsefonder

Hans Petersson i Hallstahammar (vpk) anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 2 som börjar med "Utskottet får" och slutar med "motion Fi802" bort ha följande lydelse:

Utmärkande för de nuvarande förnyelsefonderna är att de inte kommer alla till del. Anställda i företag med stora vinster har goda möjligheter att komma i åtnjutande av fonderna. Däremot får de som arbetar i företag med stora behov men låga vinster inget utbyte av förnyelsefonderna. Detsamma gäller för anställda i den offentliga sektorn som står helt utanför fondsystemet. Förnyelsefonderna bidrar härigenom till att underbygga de stora skillnader som redan föreligger.

I motion Fi802 anvisar vänsterpartiet kommunisterna en väg att komma till rätta med detta problem. Denna möjlighet bör enligt utskottets mening tas till vara. I överensstämmelse med motionärernas förslag bör företagen åläggas att göra ytterligare fondavsättningar men denna gång till en gemensam förnyelsefond som inte är företagsanknuten. Riksdagen bör enligt utskottets mening hos regeringen begära förslag om utbyggnad av förnyelsefonderna med avsättningar på företagens vinst 1986 och 1987 i enlighet härmed. I fondens styrelse skall de fackliga organisationerna inneha en majoritet av platserna. Ungefär hälften av fondens medel bör användas för teknisk-humanistisk vuxenutbildning varvid särskild prioritet bör ges åt dem som har mindre än tio års skolgång.

Det får ankomma på regeringen att i överenstämmelse med dessa riktlinjer

utforma mer detaljerade föreskrifter för ett sådant fondsystem. Vad utskottet anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

att riksdagen med avslag på motionerna 1986/87:Fi807 och 1986/87:Fi811 och med bifall till motion 1986/87:Fi802 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

2. Motion om slopad facklig vetorätt

Lars Tobisson, Rune Rydén och Hugo Hegeland (alla m) anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 2 börjar med "Utskottet vill" och på s. 3 slutar med "motion Fi811" bort ha följande lydelse:

För ett företag är det en överlevnadsfråga att utbilda sin personal och att bedriva en framsynt forskning och utveckling inom sitt verksamhetsområde. Beslut om hur sådana insatser skall göras bör fattas i de gängse former som gäller på arbetsmarknaden. Något skäl att upprätthålla en facklig vetorätt föreligger därför inte. Utskottet instämmer således i den uppfattning som kommer till uttryck i den moderata motionen Fi811. Vad utskottet här anfört innebär att 6 § lagen (SFS 1984:1090) om inbetalning på förnyelsekonto behöver ändras.

dels utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

att riksdagen med avslag på motionerna 1986/87:Fi802 och 1986/87:Fi807 samt med bifall till motion 1986/87:Fi811 antar följande

Förslag till Lag om ändring i lagen (1984:1090) om inbetalning på förnyelsekonto

Härigenom föreskrivs att 6 § lagen (1984:1090) om inbetalning på förnyelsekonto skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	6 §

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, statens industriverk kan besluta att förnyelsefond får tas i anspråk för ändamål som avses i 7 § första stycket. Beslut som nu sagts skall förses med de villkor som är påkallade och kan gälla samtliga företag, företag av viss beskaffenhet eller visst eller vissa företag.

Förnyelsefond som har avsatts i viss förvärvskälla får tas i anspråk i samma förvärvskälla eller i annan förvärvskälla inom inkomstslagen jordbruksfastighet och rörelse. Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, statens industriverk får, om det finns särskilda skäl, medge att förnyelsefond som avsatts i förvärvskälla inom inkomstslagen jordbruksfastighet eller rörelse tas i anspråk i inkomstslaget annan fastighet.

Till ansökan att ta förnyelsefond i anspråk skall fogas yttranden från de lokala arbetstagarorganisationer som är bundna av kollektivavtal i förhållande till företaget. Ansökningen skall avslås om organisationer som har avstyrkt ansökningen företräder fler anställda hos företaget än organisationer som har lämnat ansökningen utan erinran. Har berörda centrala arbetstagarorganisationer träffat överenskommelse om annan ordning för de anställdas inflytande än vad som nu sagts gäller dock vad som föreskrivs i överenskommelsen.

Saknas lokala arbetstagarorganisationer som avses i föregående stycket skall de anställda på lämpligt sätt beredas tillfälle att avge yttrande. Även sådant yttrande skall fogas till företagets ansökan.

Beslut om att förnyelsefond får tas i anspråk skall tillställas företaget, riksbanken och länsstyrelsen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1987.